

MUHAMMED

Mâce, "Nikâh", 51; Tirmizî, "Rađâ", 11; İbn Sa'd, VIII, 204-205), aile kurumunun kadına değer verilmesi esasına dayalı olması gerektiği hususunda kesin bir tavır ortaya koymuştur. Aynı şekilde öç almanın tutku haline geldiği bir toplumda yetişmesine, kendisini intikam almaya yöneltecek şartların bulunmasına rağmen hayatı boyunca kişisel bir öç alma yoluna girmemiş, intikam konusundaki olumsuz bakışını (*Müsne'd*, V, 73; Ebû Dâvûd, "Büyü", 5) bu şekilde desteklemiştir (Buhârî, "Menâkıb", 23, "Edeb", 80).

İbadetlerde olduğu gibi hukuk alanında da Hz. Peygamber'e özgü birtakım hükümler bulunduğu ve naslarda onun konumuna özel atıflar yapıldığı görülür. Kendisine bir imtiyaz tanınmasının söz konusu olmadığı bu hüküm ve atıflarla onun peygamber veya devlet başkanı sıfatına, dolayısıyla görevinin yüklediği ağır sorumluluğa yahut bu konumunun müminler tarafından iyi algılanması gereğine dikkat çekmenin amaçlandığı anlaşılmaktadır. Nitekim torununun zekât hürmelerinden bir tane almasına bile müsaade etmeyip zekât gelirlerinin kendisine ve ailesine helâl olmadığını belirtirken (*Müsne'd*, I, 200, 201) aynı zamanda yönetimi kendisine verilen kamu mallarının şahsî serveti olmadığını da anlatmış oluyordu. Yine zekât dışındaki devlet gelirlerinden pay alma konusunda yetkisini kullanırken asgari geçim şartlarını esas almış (bk. FEY; GANİMET), diğer peygamberler gibi o da ailesine zikre değer maddî bir miras bırakmamıştır. Buna karşılık kamu malına göz dikenlerin yüklendiği ağır vebale dikkat çektiği, aldatma yoluyla kazanç sağlayanları şiddetle kınadığı (*Müsne'd*, V, 424; Müslim, "İmân", 43; İbn Mâce, "Cihâd", 34), bilhassa malî konularda keyfiliği önleyip şeffaf yönetim ilkesini titizlikle uyguladığı halde bunu idrak edemeyen ve Resûlullah'ı üzecek tavırlar ortaya koyan kişiler uyarılmış, onun konumuna ve görevinin bir parçası olan takdir yetkisine saygı gösterilmesi istenmiştir (Âl-i İmrân 3/161; et-Tevbe 9/58-59). Dörtten fazla hanımla evlenmesine izin verilmesi ve daha sonra eşlerini boşayıp yeni evlilikler yapmasının yasaklanması da (el-Ahzâb 33/50-52; bu konuda farklı yorumlar için bk. İbn Sa'd, VIII, 194-198) Hz. Peygamber'e has olup evlilik hayatının büyük bölümünü tek eşi geçirdiği dikkate alındığında bunların bazı hikmetlere dayalı istisnâî hükümler olduğu anlaşılır.

Resûlullah'ın asıl görevi ilâhî mesajı tebliğ etme ve açıklama olmakla bera-

ber konumu ve içinde bulunduğu şartlar onun topluma liderlik yapması, dolayısıyla sadece kendisinin değil ailesinin de ilgi odağı olması sonucunu beraberinde getirmişti. Bu konumun aslî görevin lâyikliği yerine getirilebilmesi açısından taşıdığı önemi ve ilgililerin bu husustaki ağır sorumluluğunu hatırlatmak üzere Kur'ân-ı Kerim'de, Peygamber ailesi hakkında toplumsal refahtan pay alma arzusunu sınırlamaktan aile üyeleri dışında kalanlarla görüşme usulüne varıncaya kadar bir dizi özel hüküm ve uyarıya yer verilmiştir. Resûlullah'ın eşlerinden, ya peygamber hanımı olarak kalma yahut dünya nimetlerinden yararlanan sıradan bir fert olma arasında seçim yapmalarının istenmesi onları bilinçli bir statü tercihinin yöneltirken bunun şeref yönü ve külfetiyle birlikte çok özel bir statü olduğu ifade edilmiştir (el-Ahzâb 33/28-34, 53). Resûl-i Ekrem'in müminlere kendilerinden daha yakın ve eşlerinin de onların anneleri olduğunu, vefatından sonra Peygamber eşleriyle evlenmenin ebedî olarak yasaklandığını, buna karşılık Hz. Muhammed'in eski evlâtlığı Zeyd'in veya -öz çocukları dışında- hiçbir erkeğin babası olmadığını bildiren âyetler (el-Ahzâb 33/4-6, 36-40, 53) beraber değerlendirildiğinde Resûlullah ile müslümanlar arasında hukukî sonuçları bulunan bir akrabalık bağının tesis edilmesinin değil onunla müminler arasındaki mânevî yakınlık bağının vurgulanması yanında eşlerine özel bir saygı gösterilmesi gerektiğini zihinlere yerleştirmenin hedeflendiği ve bu amaçla da somut bir yasaklık hükmünün konduğu anlaşılmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

el-Muvatta', "Akziye", 1; *Müsne'd*, I, 200, 201; V, 73, 396, 424; Dârimî, "Şalât", 42; Buhârî, "Bed'ü'l-vahy", 1, "İmân", 22, "Hayız", 1, 7, "Zebâih ve's-sayd", 33, "Tefsir", 48/2, "Ezân", 148, 150, "Enbiyâ", 10, "Da'avât", 32, "Menâkıb", 23, "Edeb", 80; Müslim, "Tahâret", 1, 2, "İmân", 43; İbn Mâce, "Ahkâm", 17, "Cenâ'iz", 64, "Nikâh", 51, "Cihâd", 34; Ebû Dâvûd, "Şalât", 73, 178-179, "Büyü", 5; Tirmizî, "Tahâret", 3, "Edeb", 41, "Vitr", 21, "Da'avât", 100, "Rađâ", 11; Nesâî, "Menâsik", 220, "İstifâze", 13, 65; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, Beyrut, ts. (Dâru Sâdir), VIII, 52-150, 164-205; Cessâs, *el-Fușûl fi'l-uşûl* (nşr. Uceyl Câsim en-Neşemî), Küveyt 1405/1985, III, 35-244; IV, 289-291; İbnü't-Tallâ, *Akziyetü Resûlillâh* (nşr. M. Nizâr Temîm - Heysem Nizâr Temîm), Beyrut 1418/1997, tür.yer.; Gazzâlî, *el-Müstasfâ*, Bulak 1324, I, 129-173; II, 212-227; Ebû Şâme el-Makdisî, *el-Muhakkak min 'ilmi'l-uşûl* (nşr. Ahmed el-Küveytî), Amman 1409/1989, tür.yer.; Karâfî, *el-Furûk*, Kahire 1347 → Beyrut, ts. (Âlemü'l-kütüb), I, 205-209; Abdülazîz el-Buhârî, *Keşfü'l-esrâr*, İstanbul 1308, II, 359-

404; III, 2-104, 199-217; İbn Kayyim el-Cevziye, *Zâdû'l-me'âd*, I-V, tür.yer.; Şâtîbî, *el-Muvâfakât*, I, 118; III, 308-345; IV, 3-86; Şah Veliyyullah ed-Dihlevî, *Hüccetullâhi'l-bâliğa* (nşr. Seyyid Sâbık), Kahire, ts. (Dârü'l-kütüb'il-hadîse), I, 262-416; II, tür.yer.; *Mecelle*, md. 2, 20, 36; R. Blachère, *Le problème de Mahomet*, Paris 1952, tür.yer.; W. Montgomery Watt, *Muhammad at Madina*, Karachi 1981, s. 221-302; Muhammed el-Arûsî Abdülkâdir, *Ef'âlû'r-Resûl ve delâletühâ 'ale'l-ahkâm*, Cidde 1404/1984, tür.yer.; Nâdiye Şerîf el-Ömerî, *İctihâdû'r-Resûl*, Beyrut 1405/1985, tür.yer.; M. Süleyman el-Eşkar, *Ef'âlû'r-Resûl ve delâletühâ 'ale'l-ahkâmî's-şer'iyye*, Beyrut 1408/1988, I-II, tür.yer.; E. Rabbath, *Mahomet: Prophète arabe et fondateur d'état*, Beyrouth 1989, s. 243-337; Hamîdullah, *İslâm Peygamberi* (Tuğ), I-II, tür.yer.; Abdurrahman b. Abdullah ed-Dervîş, *eş-Şerâ'iu's-sâbika ve medâ hücciyeti'hâ fi's-şer'i'ati'l-İslâmiyye*, [baskı yeri yok] 1410, s. 239-251; İbrahim Kâfi Dönmez, "Hz. Peygamber'in Tebliğine Hakim Olan Başlıca Hukuk Prensipleri", *Ebedî Risalet*, İzmir 1993, I, 161-181; Celâl Yeniçeri, *Peygamber, Devlet Başkanı, Aile Reisi Hz. Muhammed ve Yaşadığı Hayat*, İstanbul 1420/2000, tür.yer.; M. Abdülhay el-Kettânî, *Hz. Peygamber'in Yönetimi: et-Terâtibu'l-idâriyye* (trc. Ahmet Özel), İstanbul 2003, I-II, tür.yer.



İBRAHİM KÂFİ DÖNMEZ

C) Örnek Oluşu. Peygamberlerin gönderilişinin başlıca amacı, gönderildikleri toplumları veya bütün insanları Allah'ın iradesi doğrultusunda zihnî ve amelî planda değiştirme ve dönüştürmedir. Peygamberleri eğitimci, düşünür vb. kişilerden ayıran en önemli özelliklerinden biri onların vahiy yoluyla kendilerine bildirilen inanç, ibadet, ahlâk ilkelerini tebliğ etme yanında bunların anlaşılması ve uygulanması hususunda insanlara model ol-

Hz. Muhammed'in, Allah korkusunun her şeyin başında geldiğini ifade eden özlü sözlerinden biri (İsmail Hakkı Altunbezer'in celi sülüs bir levhası. Necip Sarıcı koleksiyonu)



ma sorumluluğu taşımalıdır. Kur'an-ı Kerim'de bütün peygamberlerin kendilerine uyulması, dolayısıyla model alınmaları için gönderildiği belirtilir (en-Nisâ 4/64). Yeni bir kitap getirmemiş, sadece Allah'tan aldığı emirle dönemindeki veya kendisinden önceki bir kitabın hükmünü yaşatmakla sorumlu kılınmış peygamberin bulunmasına karşılık bir peygamberin aracılığı olmaksızın insanlara doğru olanı indirilmiş hiçbir ilâhî kitabın olmaması, dinlerde kutsal kitaplar kadar bu kitapların hayata geçirilmesinde rehberlik ve örneklik edecek peygamberlerin büyük önem taşıdığını göstermektedir. Nitekim Kur'an'da belirtildiğine göre Mekke putperestlerinin arada peygamber olmadan vahyin bir melek vasıtasıyla indirilmesi yolundaki istekleri reddedilmiştir (el-Furkân 25/21-22). İnsanlara belli inanç ve değerlerin benimsetilmesinde soyut anlatımdan çok somut örneklerin etkili olduğu bilinmektedir. Bu sebeple ilâhî kitaplardaki emir ve yasakların hayata nasıl geçirileceğini göstermek için mutlaka bir uygulayıcıya ihtiyaç vardır. Bu uygulayıcı peygamberdir; diğer uygulamaların ilâhî kitaplardaki hükümlere uygunluğunun ölçüsü de peygamber tatbikatıdır. Zira Allah peygamberleri doğru yolun rehberleri kılmış, onları örnek alıp izlemeyi emretmiştir (el-En'âm 6/90). Esasen önceki peygamberler de sonrakilere için birer örnektir; nitekim Hz. İbrâhim ve onun yolundan gidenler Hz. Muhammed'e model olarak gösterilmiştir (el-Mümtehine 60/4). Geçmiş peygamberlerin tebliğ mücadelelerine dair Kur'an'da verilen bilgilerin asıl amacı da bunların Resûl-i Ekrem için örnek oluşturmalarıdır.

Pek çok âyet ve hadiste Resûlullah'ın bildirdiği ve hayatında uyguladığı hükümlere uyulması ve onun izinden gidilmesi emredilmiştir. Çünkü Hz. Peygamber din konusunda kendiliğinden bir şey ortaya koymamış, yalnız kendisine vahyedilenleri bildirmiş (en-Necm 53/3-5), yaşayışında da sadece kendisine vahyedilenlere uymuştur (el-En'âm 6/50). Birçok âyetle emir ve yasakların doğrudan Resûl-i Ekrem'e yöneltilmesi de onun davranışlarında ümmetine örnek olmakla yükümlü kılındığına ve muhataplarına model olarak gösterildiğine delâlet etmektedir. Bu sebeple ona itaat etmek Allah'a itaat etmek demektir (meselâ bk. en-Nisâ 4/80; Mûsne'd, II, 93; Buhârî, "Cihâd", 109, "Ahkâm", 1; Müslim, "İmâre", 32).

Öte yandan çok sayıda âyetle Hz. Peygamber inancındaki sebatı, Allah'a bağ-

lılığı, ibadete düşkünlüğü, tövbe ve istiğfar konusundaki titizliği, Allah yolunda kararlı davranışları ve fedakârlıkları, düşmanları karşısındaki sabır ve sebatı, savaşlardaki kahramanlığı; insanlara, diğer canlılara ve özellikle müminlere karşı duyduğu sevgi ve şefkati, affediciliği, tevazu, dürüstlük ve adaleti, nihayet üstün ahlâkını ve kişiliğini oluşturan pek çok meziyet ve erdemle anılmakta ve insanlara bir örnek olarak gösterilmektedir. "Beni rabbim terbiye etti ve en güzel şekilde terbiye etti" (M. Abdür-raûf el-Münâvî, I, 429); "Ben ahlâk güzelliğini tamamlamak için gönderildim" meâlindeki hadislerde (el-Muvatta', "Hüsnu'l-hulûk", 8) bunun gerekçesi ve amacı ortaya konmuştur. Bu husus, "Hiç şüphe yok ki sizin için, aranızdan Allah'ın lutfuna ve âhiret gününe inananlar ve Allah'ı çokça ananlar için Resûlullah'ta güzel bir örneklik vardır" meâlindeki âyetle (el-Ahzâb 33/21) özlü bir ifadeyle dile getirilmiştir. Bu âyet, müminlerin Hendek Savaşı'nda yaşadıkları güçlükler karşısında Hz. Peygamber'in kararlılığını örnek almaları gerektiğini bildirmek üzere inmiş olmakla beraber İslâm âlimleri, âyetin müslümanlara dini ilgilendiren her konuda Resûl-i Ekrem'i model almaları hususunda mutlak bir emir olduğunu söyler (Şevkânî, IV, 311).

Bu âyet ve hadisler yanında, Resûlullah'ı tanıyanlar da onun hayatı boyunca davranışlarıyla örnek alınmaya değer olduğunu görmüşler, inkârcılar bile zaman zaman bunu ifade etmek zorunda kalmışlardır. Müslümanlar ise onun gibi olmayı, onun gibi yaşamayı bir ilke edinmişlerdir. Müşriklerin baskıları yüzünden Habeşistan'a hicret etmek zorunda kalan müslümanların sözcüsü Ca'fer b. Ebû Tâlib'in, Ashame en-Necâşî'nin huzurunda müslüman olmalarının sebeplerini açıklarken Hz. Peygamber'in ortaya koyduğu ilkeler hakkında söyledikleri (İbn Hişâm, I, 336), yine Ebû Süfyan'ın henüz müslüman olmadan Bizans İmparatoru Herakleios'un yanında Resûlullah'ın kişiliği hakkındaki itirafları (Buhârî, "Bed'ü'l-vahy", 6) onun örnek bir kişiliğe sahip bulunduğunu göstermektedir. Pek çok hadiste ashabın kendi tutum ve davranışlarının gerekçesini, "Resûlullah'tan böyle gördük, böyle duyduk, Resûlullah şöyle böyle yaptırdı ..." şeklinde ifade etmeleri de bunu teyit etmektedir (ilgili hadisler için bk. Wensinck, *el-Mu'cem*, "re'y", "sm'a" md.leri).

Ashap döneminden başlamak üzere müslümanlar, bir davranışın veya uygu-

lamanın doğruluğunun ya da yanlışlığının gerekçesini Hz. Peygamber'in uygulamasından göstermeye büyük önem vermişlerdir (bazı örnekler için bk. Buhârî, "İftisâm", 2). Kaynaklarda Resûlullah'ın izinden gitmenin hükmü hakkında başlıca üç görüş ileri sürülmüştür. 1. Müstehap oluşuna dair delil bulunmadıkça onu örnek almak vaciptir (farz). 2. Vâcib oluşuna dair delil bulunmadıkça örnek alınması müstehaptır. 3. Dinî konularda örnekliliği vâcib, dünya işlerinde müstehaptır (Kurtubî, XIV, 156). Hâkim görüşüne göre Resûl-i Ekrem'in bütün yaptıkları ve söyledikleri tek bir hüküm çerçevesine sokulamaz; başta Kur'an olmak üzere diğer deliller ve karineler de göz önüne alınarak onun her fiili ve sözü ayrı ayrı değerlendirilmek suretiyle bağlayıcı olup olmadığı belirlenir (bk. SÜNNET). Tartışmalar konuya teorik bir çerçeve çizme amacına yönelik olup Resûlullah'ın hayatının örnek alınması müslümanlar tarafından dünya huzuru ve âhiret kurtuluşu için kutsal bir görev kabul edilmiştir. İbn Hazm âhiret iyiliğini, dünya bilgeliliğini, düzgün yaşayışı, ahlâk güzelliğini kazanmak ve erdemlerle donanmak isteyenlerin Hz. Muhammed'i örnek almaları gerektiğini belirtmekte ve bunun gerekçesini şöyle açıklamaktadır: "Resûlullah her türlü iyilikte örnek ve önderdir. Allah onun ahlâkını övmüş (el-Kalem 68/4), çeşitli faziletleri kâmil şekliyle onda toplamış ve onu bütün kusurlardan uzak tutmuştur" (el-Ahlâk ve's-siyer, s. 24, 56-57). Gazzâlî *İhyâ'ü 'ulûmi'd-dîn'* de (II, 358-387) Peygamber'in ahlâkının Kur'an ahlâkı olduğunu belirten hadisi (Müslim, "Müsâfirîn", 139) ve bu ahlâkın özelliklerine dair bazı âyetleri zikrettikten sonra, "Resûlullah Kur'an ile terbiye edilmiş, insanlar da Resûlullah ile terbiye edilmiştir" demektedir.

Müslümanlar, Asr-ı saâdet'ten itibaren Resûl-i Ekrem'in örnek teşkil edecek tutum ve davranışları hakkında bilgi eksikliklerini gidermeye çalışmışlardır. Emevî Halifesi Muâviye'nin bu yöndeki talebine Mugire b. Şu'be'nin verdiği yazılı cevap bunun güzel bir örneğini teşkil etmektedir. Mektupta Mugire, Hz. Peygamber'in her namazın sonunda okuduğu duayı kaydetmiş ve onun bazı ahlâk ilkeleri hakkında bilgi aktarmıştır (Buhârî, "İftisâm", 2). Ayrıca hadis ve siyer literatürü yanında Ebû İsa et-Tirmizî'nin *Şemâ'ilü'n-nebi*, Nesâî'nin *Amelü'l-ıyevm ve'l-leyle*, Ahmed b. Hüseyin el-Beyhaki'nin *ed-Da'a-vâtü'l-kebir*, Nevevî'nin *el-Ezkâr* adlı

MUHAMMED

eserlerinin yazılışındaki başlıca amaç da Hz. Peygamber'in kişiliğini ortaya koyup ümmetin onu örnek almasını sağlamaktır.

Resûl-i Ekrem'in davranışlarının örnek alınması sadece dinî etkenlere bağlı olmayıp bunun önemli bir sebebi de Peygamber hâtırasına duyulan derin saygı ve ona karşı beslenen vefa duygusudur. Sünnetin canlılığını korumasında bu saygı ve vefanın önemli bir payı vardır. Bununla ilgili olarak Medine'ye hayli geç bir tarihte hicret eden Ebû Bürde şunu anlatmaktadır: "Medine'ye girdiğimde beni Abdullah b. Selâm karşıladı ve, 'Gel seni evime götürüyem, Hz. Peygamber'in içtiği kâse ile sana su ikram edeyim, ardından Resûlullah'ın namaz kıldığı mescidde sen de kılsın' dedi. Bana sevik içirdi, hurma ikram etti, daha sonra Peygamber'in mescidinde namaz kıldım" (Buhârî, "İ'tişâm", 16). Ashaptan Ebû Berze'nin, müslümanların ulaştığı mânevî zenginlik ve yükselişin İslâm ve Hz. Muhammed sayesinde gerçekleştiğini belirten sözü de (Buhârî, "İ'tişâm", giriş) bu vefanın güzel ifadelerinden biridir.

Hız. Peygamber'in şahsiyeti, bilim ve düşünce adamlarının çeşitli konulardaki görüşleri için de örnek teşkil etmiştir. İslâm âlimleri arasında daha çok hadisçi ve fıkıhçıların ahlâk anlayışı ve dünya görüşleri üzerinde Resûl-i Ekrem'in ahlâk ve yaşayışının formel yanı etekli olmuştur. Nitekim bunların yazdığı ahlâk kitapları çoğunlukla "âdâb" tarzında eserlerdir. Bunlarda hayatın çeşitli alanlarıyla ilgili davranışların âdâb ve erkânı Peygamber'in davranış tarzı örnek alınarak işlenir. Hadis mecmualarının "edeb", "bîr", "i'tişâm" gibi başlıklar taşıyan bölümleriyle Buhârî'nin *el-Edebü'l-müfred'i*, Ebû's-Seyh el-İsfahânî'nin *Ahlâku'n-nebî ve âdâbüh* adlı eseri, Ahmed b. Hüseyin el-Beyhaki'nin *el-Âdâb'ı sayısız yüzlerce* varan bu tür eserlerden bazılarıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

Wensinck, *el-Mu'cem*, "re'y", "sm'a" md.le-ri; *el-Muvaṭṭa'*, "Hüsnü'l-huluk", 8; *Müsned*, II, 93; Buhârî, "Bed'ü'l-vaḥy", 6, "Cihâd", 109, "Aḥkâm", I, "İ'tişâm", giriş, I, 2, 16; Müslim, "Müsâfirin", 139, "İmâre", 32; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 336; Fârâbî, *Kitâbü'l-Mille* (nşr. Muhsin Mehdî), Beyrut 1986, s. 64-65; İbn Sinâ, *eş-Şifâ' el-İlâhiyyât* (2), s. 451-455; a.mlf., *en-Ne-cât* (nşr. M. Taki Dânişpejûh), Tahran 1364 hş./1985, s. 710, 712; İbn Hazm, *el-Ahlâk ve's-siyer*, Beyrut 1405/1985, s. 24, 56-57; Gazzâlî, *İhyâ'*, II, 358-387; Kurtubî, *el-Câmi'*, XIV, 154-156; M. Abdür-raûf el-Münâvî, *Feyzü'l-kadîr* (nşr. Hamdî ed-Demürtâş Muhammed), Mekke-Riyad 1418/1998, I, 429; Şevkânî, *Fethu'l-ka-*

dîr, Beyrut 1412/1991, IV, 311; W. Montgomery Watt, *Hız. Muhammed* (trc. Hayrullah Örs), İstanbul 1963, s. 246; a.mlf., *İslâm Nedir* (trc. Elif Rıza), İstanbul 1993, s. 292-294; De Boer, *Târîhu'l-felsefe fi'l-İslâm* (trc. M. Abdül-hâdî Ebû Rîde), Beyrut 1981, s. 222; A. Neher, *l'Essence du prophétisme*, Paris 1983, s. 10-12; Mehmed Hayrî Kırbasoğlu, *İslâm Düşüncesinde Sünnet*, Ankara 1993, s. 209-214; Raşit Küçük, "Hız. Peygamber ve Örnekliliğinin Mahiyeti", *İslâm'ın Anlaşılmasında Sünnet'in Yeri ve Değeri*, Ankara 2003, s. 281-301.



MUSTAFA ÇAĞRICI

D) Mucizeleri. Sözlükte "benzeri başkalarınınca gerçekleştirilemeyen hârikulâde olay" anlamına gelen mucize peygamberlerin doğruluğunu kanıtlayan yegâne delildir. Ahd-i Atîk'te Hız. Mûsâ'ya, Yeşû, İlyâ ve Elişâ'ya, Ahd-i Cedîd'de Hız. İsâ'ya, Kur'an'da Hız. Nûh, İbrâhîm, Sâlih, Mûsâ, Ya'kûb, Süleyman'a ve İsâ'ya mucizeler nisbet edilmiştir. Hız. Muhammed dünyaya gelmeden önce Zend Avesta, Hint Veda ve Puranalar'ı, Eski Ahid ve Yeni Ahid gibi kutsal metinlerde âhir zamanda bir peygamberin geleceğine ilişkin müjdeler yer almıştır (bk. BEŞÂİRÜ'N-NÜBÜVVE). Kur'an-ı Kerîm'de de (el-Bakara 2/146; el-A'râf 7/157; es-Saf 61/6) Tevrat ve İncil'de onun peygamber olarak gönderileceğinin yazılı olduğu bildirilmektedir. Kutsal metinlerin etkilerinin görüldüğü Ortadoğu bölgesinde yaşayanlar arasında yeni bir peygamber beklentisinin mevcut olduğu (Hamîdullah, I, 24), zaman ilerledikçe beklentilerin daha da arttığı (Mâverîdî, s. 222-242) bilinmektedir.

Hız. Muhammed'le ilgili olarak nübüvvet öncesinde birtakım hârikulâde olayların meydana geldiği rivayet edilmektedir. Bunların bazıları şunlardır: Âmine'nin ona hamile iken gördüğü bir rüyada doğuracağı çocuğun önemli bir mevkiye sahip olacağını kendisine bildirilmesi (İbn İshak, s. 22), babasının alnında bulunan nurun ona hamile kalması üzerine annesine intikal etmesi (Nüreddin el-Halebî, I, 46), doğumu esnasında meleklerin kendisine yardımcı olması (Ebû Nuaym el-İsfahânî, I, 535-537), sütannesinin yanında iken çevresinde bazı fevkalâde-

liklerin görülmesi, Ehl-i kitap âlimlerinin ve kâhinlerin onun son peygamber olacağını keşfetmesi (Tirmizî, "Menâkıb", 3; İbn İshak, s. 53-57; İbn Hişâm, I, 180-183). Ayrıca Duhâ ve İnşirâh sûrelerinin muhtevâsından (93/6-8; 94/1-4) Allah Teâlâ'nın Hız. Muhammed'e gençliğinde bazı olağan üstü lutuf ve yardımlarda bulunduğu anlaşılmaktadır.

Resûl-i Ekrem'e peygamberliği döneminde verilen mucizeler farklı şekillerde gruplandırılmıştır. Mucizeler mahiyetleri bakımından akli (mânevî), hissi (maddî) ve haberî mucizeler, muhatapları yönünden helâk ve hidayet mucizeleri, kaynakları açısından Kur'an'la ve sahih rivayetlerle sabit olanlar ve zayıf senedlerle rivayet edilenler şeklinde ele alınabilir (Mâtürîdî, s. 314-332; Nesefî, I, 487-502; Süleyman Nedvî, III, 1306, 1364, 1394).

Akli Mucizeler. Resûlullah'ın en büyük mucizesi Kur'an-ı Kerîm'dir. Önceki peygamberlere kendi dönemlerinde önemli görülen alanlarda mucizeler verildiği gibi Hız. Muhammed'e de kendi devrinde en çok itibar gören dil, üslup, hitabet ve edebî sanatlar alanında olağan üstü bir özelliğe sahip Kur'an-ı Kerîm indirilmiştir. Kur'an'da kendisinin mucize oluşu, benzerinin gerçekleştirilemeyeceğini bildiren meydan okuma (tehdî) âyetleriyle ortaya konmuştur. Bu meydan okuyuş Kur'an'ın tamamının (el-İsrâ 17/88; et-Tûr 52/34), on sûresinin (Hûd 11/13-14) veya bir sûresinin (Yûnus 10/38) benzerinin meydana getirilmesi hususunda inkârcılara çağrıda bulunma şeklinde ifade edilmiştir. Tehaddî Medine döneminde de sürmüştür (el-Bakara 2/23-24). İslâm tarihinde Kur'an'ın benzerini yazmaya kalkışan bazı şair ve edebiyatçıların teşebbüsleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Ahmed Cevdet Paşa, I, 75-80). Kur'an üslûbu, edebî tasvirleri, iç kompozisyonu, muhteva bütünlüğü, farklı seviyedeki insanlara hitabı, gönüllere etkisi, i'câzı ve gayba ilişkin haberleriyle erişilmesi mümkün olmayan bir eserdir.

Hız. Peygamber'in nübüvvetinin ispatına yer veren âlimler onun risâletle görev-

Hulûsî
Efendi'nin
celî ta'lik
levhası
(Feth sûresi
48/28-29)
(Şevket Rado
koleksiyonu)

